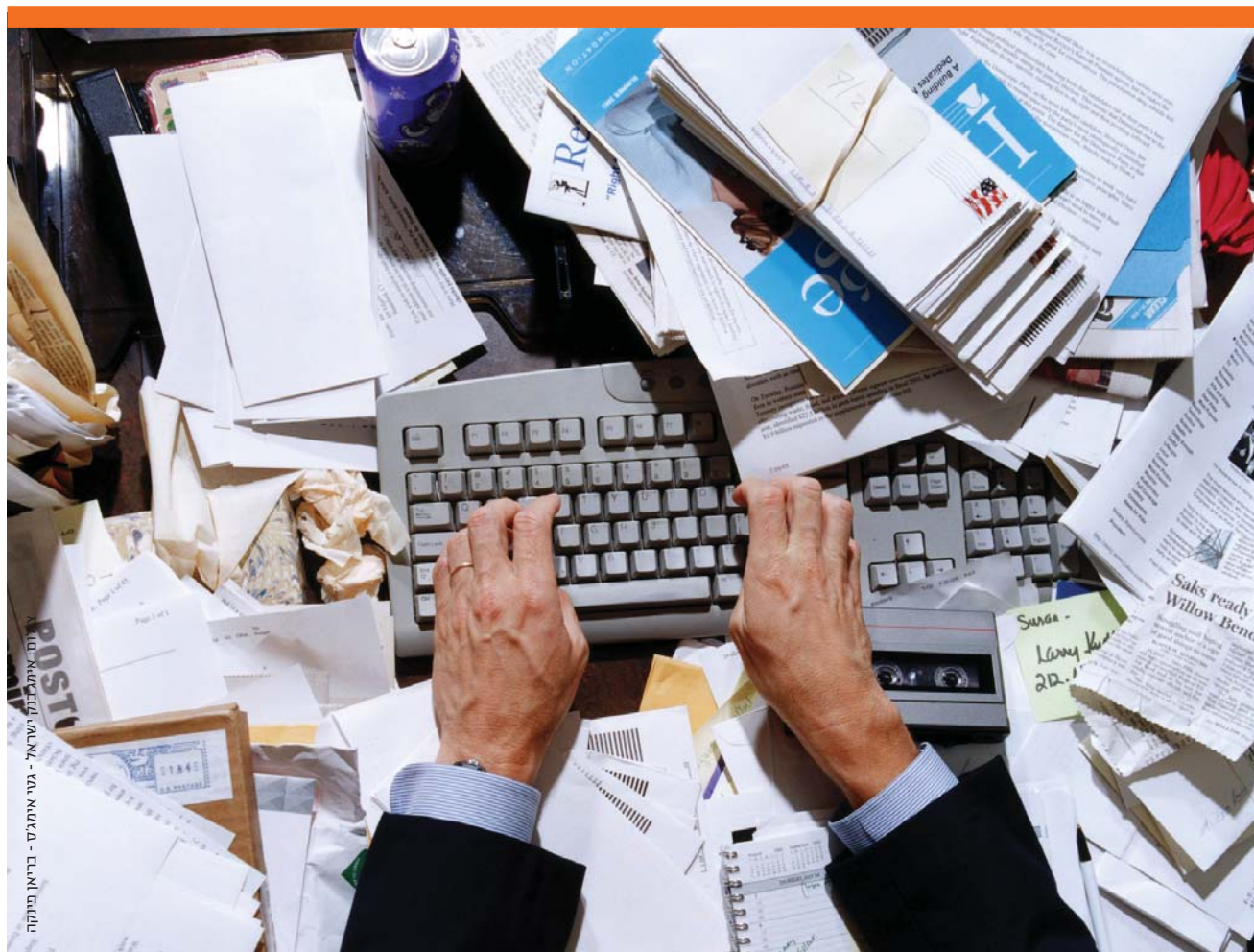

עסקים

הפרופ' חיים פלק, מהמומחים המובילים בחשבונאות בישראל: "בישראל יש 'אנרונים' - זה בטוח"

פרשה כמו פרשת 'אנרון' עלולה להתרחש גם ממש בימים אלה בישראל. ולא רק זאת, אלא שאני משוכנע שבישראל יש כבר כמה וכמה 'אנרונים'. בכך אין לפרופ' חיים פלק, רואה חשבון ומהמומחים בחשבונאות בישראל, שום ספק. אבל, אולי זה לא יקרה בעתיד, אם נתקן את הביקורת על החברות הציבוריות בישראל ונעשה את שעשו בארה"ב, או לפחות חלק נכבד ממה שעשו שם, כלקח מפרשת 'אנרון' המפורסמת. "אבל במצב הנוכחי", סבור פרופ' פלק "זה בהחלט יכול לקרות לנו אצלנו בכל יום, כי לא עשינו שום דבר כדי שזה לא יקרה".

רו"ח חיים פלק קיבל את הדוקטורט שלו באוניברסיטה העברית בירושלים ולאחר מכן נדד לארה"ב ולקנדה, שם עשה במשך 30 שנה. הוא לימד באוניברסיטאות ידועות שם ו"קפץ" גם לביקורים בארץ, ללמד באוניברסיטאות תל-אביב והעברית בירושלים.

בישראל לא נלמד הלקח של פרשת 'אנרון' שנחשפה לפני 5 שנים בארה"ב. אין בארץ פיקוח נמרץ, תכליתי וחסר פניות על חברות ציבוריות. פרופ' פלק, שהתמחה בכל נושא הביקורת על רואי החשבון, מודאג, בשיחה עם **גד ליאור**, מהאפשרות שבישראל יש לא מעט פרשות כמו 'אנרון', רק שהן טרם התגלו. "זה בהחלט יכול לקרות אצלנו בכל יום, כי לא עשינו שום דבר כדי שזה לא יקרה"

"בשנים 1997 עד 2002, במשך כחמש שנים, תוקנו לא פחות מ-1,000 דו"חות כספיים בארה"ב, לאחר שנתגלו בהם ליקויים קשים. המדובר ב-10% מערך כל השוק בארה"ב. בסך הכל נרשמו הפסדים למשקיעים בסכום של 16 מיליארד דולרים, רק כתוצאה מדיווח חשבונאי בלתי תקין. משאל של 'גאלופ' מצא ש-91% מהמשקיעים אמרו שאיבדו את האמון בדיווח הכספי"

גולת הכותרת בקריירה שלו היתה כמייסד ועורך כתב העת המקצועי רב החשיבות של המרצים לחשבונאות בקנדה. מ-1989 אף מעניקה אגודת המרצים שם פרס על שמו של חיים פלק לפרופסור שתרם תרומה מהותית ביותר למחשבה החשבונאית.

משנת 2000 פרופ' פלק, שחזר להתגורר בישראל, הוא חבר סגל בטכניון ויועץ לנושא החשבונאות באוניברסיטה הפתוחה. הוא נאות לשוחח עמנו, עבור בטאון זה, על כל פרשת 'אנרון', נסיבותיה, מה נעשה בגינה בארה"ב ומה לא כל כך נעשה בישראל.

אז מה בעצם התרחש במה שמכונה "פרשת אנרון"?
הפרופ' פלק: קרו למעשה שני דברים. המדובר בקונצרן ענק למסחר בתחום האנרגיה.

רואה החשבון של 'אנרון' היה ארתור אנדרסן. החברה פשטה את הרגל בשנת 2000, לאחר שהחקירה לגילוי המתרחש ב'אנרון' החלה בשנת 1999. העניין העיקרי שהביא לחקירה היה חשד לאי גילוי של עסקאות בהפסדים וחוסר ניהול תקין ביחסים בין המנהלים ובעלי המניות."

ל'אנרון' היו 6,000 חברות בנות

מה שהתברר הוא שרואי החשבון של קונצרן הענק שיתפו פעולה עם 'אנרון', אף שלא היה ברור גם בעת החקירה שבוצעה הלכה למעשה עבירה על החוק, שכן הם ניסו להתחכם בעזרת מה שמותר לעשות, אך בהחלט מתחכם. בסופו של דבר הם הורשעו על השמדת מסמכים, לאחר שנודע להם על דבר קיום החקירה.

מה זאת אומרת שהם פעלו באופן מתחכם, אך אולי לא עברו על החוק?

התקנים החשבונאיים מתירים מעט שיקול דעת למדווחים והם מוגדרים מאוד. הבעיה היא שאפשר היה לתכנן את העיסקות, תוך כדי עקיפת כוונת התקן, וכך אף לא לדווח עליהן. היו ל'אנרון' 6,000 חברות בנות, שאורגנו בצורת עסקאות משותפות. התקן קובע שאם יש בעל מניות, שיש לו 3% או יותר מהמניות, אז אין צורך לדווח עליהן במפורש במאזן המאוחד.

אז מה בעצם נעשה שם?

"זה נשמע מסובך, אבל בעצם זה פשוט מאוד: החברה דאגה שיהיו עסקאות של יותר מ-3%, וכך זה יתאים לתקן. כך היתה התוצאה שלא דווחו עסקאות מפסידות ונוצר רווח של מיליארדי דולרים."

באיזה סכום כספי הסתכמו ההתחכמויות האלה?

"הסכום המשוער של ניפוח הרווחים הגיע ל-1.2 מיליארד דולרים בשנת 2000."

ומדוע אין כאן עבירה ברורה על החוק?

"המדובר היה למעשה בחוסר גילוי נאות לכל אורך הדרך, אך לא ברור שבוצעו כאן עבירות של ממש על החוק."

בינתיים היו כבר עוד חברות שהוננו בצורה דומה: 'וורלד קום' הוננו בניפוח רווחים בסכום כולל של 3.8 מיליארד דולרים. חברת התקשורת הזאת רשמה גם היא הוצאות כנכסים."

איך אפשר לבצע דבר כזה?

"למשל, לדווח על הוצאה לרכב, נגיד רכישת דלק, כאילו היתה השקעה, למשל ברכישת מכונית."

התופעה בארה"ב, אני מבין, היתה רחבת היקף. לא רק ב'אנרון' התחכמו. האמנם?

"זה בהחלט נכון. בשנים 1997 עד 2002, במשך כחמש שנים, תוקנו לא פחות מ-1,000 דו"חות כספיים, לאחר שנתגלו בהם ליקויים קשים. המדובר ב-10% מערך כל השוק בארה"ב. בסך הכל נרשמו הפסדים למשקיעים בסכום של 16 מיליארד דולרים, רק כתוצאה מדיווח חשבונאי בלתי תקין. משאל של 'גאלופ' מצא ש-91% מהמשקיעים אמרו שאיבדו את האמון בדיווח הכספי. 91% אחוזים!!!"

משרד רו"ח אחד היה מבקר משרד רו"ח אחר

אז מה קרה בעקבות חקירת פרשת 'אנרון'?

"בשנת 2002, כתוצאה מהחקירה, חוקקו בארה"ב את 'חוק סברנס-אוקסלי', שגרם להגדלה מאסיבית של הפיקוח של הרשות לניירות-ערך על החברות ומה שחשוב זה שגם על רואי החשבון. העניין העיקרי שקרה בהקשר לפיקוח על החברות הוא שהוקם גוף פיקוח חדש - הרשות המפקחת על חברות ציבוריות ורואי החשבון שלהן. מה שטוב הוא, שהמוסד הזה הוא אוטונומי ובעל סמכויות נרחבות. כתוצאה מכך, רוקנו את סמכויות הפיקוח שהיו ללשכות רואי החשבון - על רואי החשבון."

ומה המשמעות בחידושים הללו בשטח?

"זה אכן העיקר: המוסד החדש הזה חייב לבקר את רואי החשבון, שמבקרים חברות ציבוריות. רו"ח שמטפל ביותר מ-100 חברות ציבוריות, נתון לבדיקה שנתית של המוסד הזה. רואי חשבון 'קטנים' יותר - יבוקרו אחת ל-3 שנים. חברים במוסד החדש שהוקם, בעקבות פרשת 'אנרון', 5 חברים שאין להם כל קשר עם ארגון או משרד רו"ח ושלא עבדו כרואי חשבון לפחות במשך 5 שנים."

ומה המצב בארץ?

הפרופסור פלק אינו מסתיר את אכזבתו ממה שמתרחש גם היום עדיין בישראל:

"בישראל קיימת מועצת רו"ח, המונה 14 חברים, שמתוכם 6 רואי חשבון פעילים ועוד רו"ח אקדמאי. ממנה אותם שר המשפטים. למעשה יש לרואי החשבון בישראל רוב. המועצה אינה מבצעת בדיקות איכות של רו"ח - וזה ממש לא טוב."

ומה היה המצב בארה"ב לפני התיקון, לא דומה?

צילום: איתמר בן ישראל - גלי אתגר - חנוכי בוגי

יכול לבצע ביקורת כזאת.

בארה"ב למוסד לפיקוח החדש יש את הסמכות והחובה להוציא גם תקני חשבונאות וגם תקני ביקורת. המוסד החדש יכול לאמץ תקני חשבונאות שתוקנו על ידי מוסד מוכר."

ובארץ?

"כאן, תקני החשבונאות מוצאים על ידי מוסד משותף ללשכת רו"ח ולרשות לני"ע, שאפילו סמכות האכיפה שלו מוטלת בספק. ועוד יותר מכך: הסמכות הבלעדית להתקנת תקני ביקורת בישראל נתונה בידי לשכת רואי החשבון. זה נראה תקין?"

אז יש לנו "אנרונים" בישראל?

הפרופסור פלק לא מהסס בתשובתו אפילו לרגע: "אין ספק שיש 'אנרונים' בארץ. יש חברה, שכבר התגלה עניינה, אך לא נחשוף כאן את שמה, שבה נתנו דמי ניהול לבעלי שליטה. ניתנו גם דמי ביטוח ושיפוי מנהלים שלא כדין ובוצעו עיסקות מניות, שהוגדרו כבלתי תקינות. היתה גם פרשה שנחשפה בתקשורת, אך בה היה דווקא רואה החשבון, משרדו רו"ח פורר בסדר. הוא סירב במקרה הזה בתוקף לחתום על הדו"ח וכך התגלתה הפרשה כולה. והיה גם עניין של חברה שבה בוצע ניפוח רווחים, לאחר שמשרד רו"ח ידוע למדי נתן את הייעוץ איך לעשות את זה."

יש לך דוגמא לכך שרו"ח לא ידעו מה מתרחש בגוף

עסקי מסויים, בשל ביקורת לא מוצלחת?

"כן, בהחלט. לרואי החשבון של הבנק למסחר לא היה מושג מה מתרחש שם, טרם גילוי המעילה של אתי אלון, בעת ביקורת של בנק ישראל."

אז אולי, לסיום, תציע לנו מה צריך לעשות בישראל, כדי שלא נפגר בהרבה אחרי ארה"ב בתחום החשוב והרגיש הזה?

"צריך להעניק כוח אכיפה הרבה יותר חזק לרשות לניירות ערך ולהקים גם בישראל מוסד דומה לזה הקיים בארה"ב, כדי לנטרל את רואי החשבון מלקבל החלטות במועצת רואי חשבון. קשה לדעת מה ההיקף של ההתחכמויות בארץ, אבל בוודאי מדובר בעשרות מיליוני שקלים ואולי אף ביותר מכך. צריך גם לחזק את ועדות הביקורת בחברות עצמן. יש לתת להן סמכויות נוספות. בוועדות הביקורת בישראל חייבים להיות 3 דירקטורים, כאשר בהם 2 דירקטורים הם בלתי תלויים. אני רוצה לציין, שבארה"ב ועדת הביקורת צריכה להיות מורכבת רק מדירקטורים בלתי תלויים. יש לחזק את אי התלות של רואי החשבון בישראל בחברה המבוקרת על ידם. אם נתקן את כל העניינים האלה כאן אצלנו, הרי שנוכל לשפר במהרה את כל תהליך הביקורת והפיקוח על איכות הביקורת בישראל. וזה מה שאנחנו צרכים לעשות, ומהר, כדי שלא יהיו לנו כאן 'אנרונים' כמו שהתגלו בארה"ב לפני שנים אחדות". &

פרופ' חיים פלק, יועץ לחשבונאות באוניברסיטה הפתוחה: "בישראל קיימת מועצת רו"ח, המונה 14 חברים, שמתוכם 6 רואי חשבון פעילים ועוד רו"ח אחד. מאידואי. ממנה אותם שר המשפטים. למעשה יש לרואי החשבון בישראל רוב. המועצה אינה מבצעת בדיקות איכות של רו"ח - וזה ממש לא טוב"

"במשך שנים בארה"ב לשכת רואי החשבון מינתה ועדה לפקח ולבדוק את איכות הביקורת על רואי החשבון. כך יצא שמשרד רו"ח אחד היה מבקר משרד רו"ח אחר. תוצאות הביקורת לא היו מתפרסמות ולא היו ידועות לציבור הרחב ואפילו לא לרשות ני"ע בארה"ב. החוק החדש שינה את המצב הזה לחלוטין. כל הסמכות ניתנה למוסד הפיקוח החדש."

ובארץ, עושים משהו בעקבות חשיפת פרשת 'אנרון'?
"בארץ מדברים היום רק על 'ועדת ביקורת עמיתים', שזה העתק של הכשולן שהיה בארה"ב. דוגמא אחת: ארתור אנדרסן, רואה החשבון של 'אנרון' בארה"ב, היה נתון לביקורת על-ידי 'דלויט' וימים ספורים לפני פשיטת הרגל של 'אנרון' - 'דלויט' דיווח שלא נמצאו כל פגמים באיכות הביקורת של אנדרסן. בעקבות החקירה בארה"ב רק עוד רואי חשבון מאושרים על ידי מוסד הביקורת החדש יוכלו לבקר חברות ציבוריות."

קשה לדעת מה היקף ההתחכמויות בארץ

ומה קורה בתחום הזה בישראל כיום?

"הנה בדיקת ההבדל: בארץ כל רואה חשבון, גם מתחיל,